

פסקי דין ממו"ר הגאון רבי ברוך יצחק לוי זצ"ל

רב ור"מ "מקור חיים"
מייסד וראש בית הדין לממונות בירושלים

בנידון

התחייב לשלם לפי "שער יציג"
האם הכוונה לפי השער שיהיה קבוע בשעת התשלום
או לפי השער שייקבע באותו יום אחה"צ

הנידון

ראובן הקונה התחייב לשלם לשמעון המוכר תשלומים "לפי שער יציג של הדולר", וטוען שמעון שלפי הקבלות שבידו נשאר ראובן חייב לו הפרשים לפי שער היציג, מכיון שלטענתו יש לשער את השער היציג שיבוא באותו יום אחה"צ ואז נקבע שער גבוה יותר ממה שהיה בבוקר בשעת התשלום. וראובן טוען שכבר שילם הכל, מכיון שהשער הוא לפי מה שהיה קבוע בשעת התשלום.

השאלה

מכיון שהשער הקבוע הוא משעה 12 בצהריים עד למחרת באותה שעה, השאלה היא כיצד יש לקבוע את השער כשמכניס בבנק לזכות המקבל בשעה 9 בבוקר, האם לחשב את השער היציג של אתמול אחרי 12 או של היום אחרי 12, ומה הדין אם פירש שהתשלומים יהיו לפי "השער היציג שיבוא", האם כוונתו שיבוא אחה"צ של יום התשלום, או שיבוא עד יום התשלום, ולפי השער הקבוע של שעת התשלום. ואם נאמר שכוונתו לשער שיבוא אחרי התשלום, האם כוונתו בדוקא או לאו דוקא, ואם נאמר שכוונתו בדוקא האם יש לזה דין תנאי או לא.

המקורות להלכה

הנה צערכין כח צ שדה היולאה לכהניס ציוצל נותנין למשמר שפגע צו יוצל. איבעיא להו פגע צו צשצת שמתחלפיש המשמרות וחל צו יום הכפורים לאיזו יתן, אמר רבי חייא בר אמי משמיי דחולפנא נותן

למשמר היואל שברשותו התחיל היוצל אמש.

ולפי"ז גם בנידון דידן נותן לפי שער היליג של אתמול שכבר חל שער היליג בשעה שנתן, אבל הספק יהיה אם כתב צפירוש "לפי שער היליג שיבוא", האם הכונה שיבוא אחר הלהרים או הכוונה שיבוא עד לפני הלהרים. והנה כפי שידוע ישנן תנודות בשער היליג, פעם עולה ופעם יורד, ולא יתכן שכשיעלה אחר הלהרים יתצע לפי שער של אחה"ל וכשירד יעמיד את השער כפי שהי לפני הלהרים. לכן מה שרשם על הקבלות את השער היליג אין אנחנו יודעים לאיזה שער יליג התכוון, אם לשער של לפני הלהרים או לשער של אחרי הלהרים, ויתכן שרשם את השער שכדאי לו למוכר, ולריך התוצע להוכיח מהצנק איזה שער היה באותו היום שקבל את הכסף לפני הלהרים ואחרי הלהרים, ומה גם שרשם המוכר שער היליג של אחרי כמה ימים שקבל הכסף, לכן בכלל אין לסמוך על הרשימות שלו. נוסף לכך, ידוע כי ישנם חדשים שבו השער היליג עולה ויורד חליפות, יום עולה ויומיים יורד וחוזר חלילה וצופו של דבר שיעורו כמו שהיה בתחילה, א"כ איך יתכן שבמשך כמה חדשים יהיה הפרש כה גדול כמו שטוען התוצע, ויש להניח כמעט בוודאות שתפס רק המקרים שעלו אחה"ל ולא מה שירדו אחה"ל.

מסתבר אם כן שכיון שיתכן עליה אחה"ל כמו שיתכן ירידה, מה שכתב "לפי שער היליג שיבוא" לא כתב "שיבוא" בדוקא, ואם לא כתב מה שכתב בדוקא, הלא להלכה כבר ביררנו מסוגיא דערכין שריך לשלם לפי שער יליג של אתמול אחרי 12.

ובקלרה: לפי הדין שער יליג אם שילם לפני 12 צהרים הוא לפי השער של 12 אחה"ל של אתמול, אלא התוצע בא מחמת התנאי, והתנאי הוא לאו דוקא לטובתו של המוכר התוצע, מחמת התנודות, ואפילו נאמר שזה תנאי אף שלא כפלו, מ"מ כיון שלא בהכרח התנאי לטובתו הרי זה פטומי מילי צעלמא, ודוקא כשהתנה בשעת חלות המקח ובתחילת הדברים פתח המוכר וכו' כמצואר בתוס' ב"מ סו א ד"ה פטומי מילי צעלמא וכו', אבל כשעמדו על סוף הקניה והתנאי היה על התשלומים, ה"ז פטומי מילי צעלמא כאילו לא היה שום תנאי, ובלי תנאי ודאי שורת הדין כמצואר בערכין כח צ.